

/ VLUCHTELINGEN

Ik kom uit een familie van vluchtelingen. Mijn vader ontvluchtte het koude Nederland voor de belofte van een beter bestaan in Zuid-Afrika. Mijn oma's familielijn gaat terug tot de Hugenoten, die lang geleden naar Nederland vluchtten. Mijn moeders familieleden zijn echte Afrikaners. In de 17e eeuw vluchtten ze uit Nederland naar Kaapstad, en later naar het binnenland toen de Britten hen wilden uitmoorden. Ikzelf ben een economische vluchteling, naar Nederland gevlucht op mijn twaalfde.

Tekst/ds. Tom de Bruin

Nou overdrijf ik een beetje over mezelf. Ik had natuurlijk een Nederlands paspoort vanaf mijn geboorte. Wij vertrokken niet met gevaar voor eigen leven uit Zuid-Afrika, maar konden toch niemand vertellen dat we weggingen. Mijn vrienden dachten dat ik gewoon op vakantie ging naar Nederland. En we werden op het vliegveld bijna tegengehouden. Want zomaar vertrekken naar een ander land, dat kon niet. Wat ik heb meegemaakt, is van een compleet andere orde dan wat de miljoenen vluchtelingen dagelijks meemaken. Als ik terugkijk, zie ik welke impact het op mij had: het inpakken, vertrekken, niemand iets vertellen en het opbouwen van een nieuw leven in een vreemd land met een vreemde taal en vreemde gebruiken. Als deze beschaafde vluchtverhuizing zo'n invloed had, hoe moet het wel niet zijn voor die duizenden die elke dag alles achterlaten? Ik kan het me niet voorstellen, ik denk dat dat geldt voor iedereen die het niet zelf heeft meegemaakt.

SCHOENEN

Het is heel lastig om te weten hoe je moet reageren op gebeurtenissen die je je niet voor kunt stellen. Mijn voorganger, ds. Hans Ponte, zegt altijd dat je een mijl in iemand anders schoenen moet lopen – maar hoe doe je dat als die ander niet eens schoenen heeft? Hoe kunnen wij meevoelen met mensen die iets meemaken wat je je gewoon niet kunt voorstellen? Dit gebrek aan medelijden blijkt uit de verschrikkelijke reacties van mensen die je in de krant en op internet leest:

vluchtelingen zijn inbrekers, vluchtelingen vormen een leger dat ons land binnentrekt, vluchtelingen komen alleen voor de bijstand, vluchtelingen zijn moordenaars en verkrachters. Asielzoekerscentra en woningen van vluchtelingen worden bestormd: racistische leuzen op de muren, varkenskoppen op de hekken.

VRAAGTEKENS

Vaak wordt gedacht dat deze uitlatingen alleen afkomstig zijn van een populistische minderheid. Maar wat te denken van het beleid van overheden? In Zwitserland en Denemarken willen de regeringen vluchtelingen alle dingen van waarde – hun geld en juwelen – afnemen. In delen van het Verenigd Koninkrijk moeten asielzoekers te allen tijde een rode armband dragen. Vergelijkingen met de Tweede Wereldoorlog zijn gauw gemaakt. Deze reacties komen natuurlijk niet uit het niets. Vluchtelingen brengen kosten voor de regering met zich mee, dat wekt angst als je al economische zorgen hebt. Vluchtelingen komen uit andere landen en culturen, dat brengt verandering – zeker in monoculturele gemeenschappen. In sommige gevallen gebeuren er verschrikkelijke dingen waar ook vluchtelingen bij betrokken zijn. Uiteindelijk is dit onderwerp een hele uitdaging. Zelfs als je helemaal vóór het helpen van vluchtelingen bent, blijven er sociologische issues. Hoe gaan wij om met intolerantie van vluchtelingen tegenover bijvoorbeeld vrouwen en homo's die ook meevluchten?

Nicolas Economou/Shutterstock.com

NEDERLANDERS BEZITTEN NEDERLAND

Een kernuitgangspunt bij het hele vluchtelingendebat is dat een groep mensen de baas is over een gebied. In ons geval bestaat er iets als 'de Nederlanders' en zij zijn de baas van een deel van de aarde dat 'Nederland' heet. Mensen die om een of andere reden niet tot de groep 'Nederlanders' horen, mogen zich alleen vestigen in dat gebied als ze toestemming hebben. De 'Nederlanders' hebben zich de taak toegeëigend om bepaalde

zaken te waarborgen in hun 'Nederland': democratie, vrijheid, veiligheid, sociale gelijkheid en tolerantie. Mensen die van buiten 'Nederland' komen kunnen deze zaken tegenwerken, en dat is gevaarlijk voor het gebied en haar inwoners. Daarom moet er opgepast worden dat de toestroom van vluchtelingen de kernwaarden van 'Nederland' niet onderuit haalt. Dit uitgangspunt, dat een groep mensen de baas is in een deel van de wereld, is een kernuitgangspunt van de democratie. Het is de

basis waar bijna deze hele wereld op draait. Maar als christenen, als critici van deze wereld, zouden we daar toch wat vraagtekens bij kunnen zetten.

REIZIGERS

In 2017 organiseren alle landelijke jeugdpredikanten van Europa een jeugdcongres. In Valencia komen zo'n vierduizend jongeren bijeen voor een week van aanbidding en dienstbaarheid. Zo'n week organiseren kost veel tijd, dus in september begonnen we met de

planningen. Allereerst hadden we een thema nodig. Na een dag vergaderen, brainstormen, bidden en nog meer vergaderen waren we eruit: reizigers. Misschien klinkt dat niet meteen als het meest inspirerende thema, maar als je er wat langer over nadenkt, dan zie je veel diepgang. Als christenen weten we dat wij op reis zijn op deze aarde. Dat wij te gast zijn en verantwoordelijk zijn voor deze wereld. De wereld zelf is van God, en hij heeft deze gegeven aan alle mensen, aan al zijn

kinderen. Wij weten dus eigenlijk dat elk ander persoon – waar die ook vandaan komt – een reiziger is net als wij! En elke reiziger zou eigenlijk precies dezelfde rechten moeten hebben.

GODS AARDE

Wat blijft er dan over van onze democratie? Van de aardse machten en krachten? Heel simpel, net zoals we zingen uit de AJV Jeugdliebundel: ‘t Werk van God is niet te keren/ omdat Hij erover waakt,/ en de Geest doorbreekt de grenzen/ die door mensen zijn gemaakt.’ Nederlanders geloven misschien wel in Nederland, maar de Geest overstijgt dat. Wij vinden

misschien wel dat wij de baas zijn in eigen land, maar God herinnert ons eraan dat heel de aarde zijn land is. Voor christenen is het eenvoudig: de aarde is van God en wij zijn vereerd dat wij er, met z’n allen, op kunnen wonen. Je zou dan heel goed de vraag kunnen stellen: Wie zijn wij dan om te bepalen waar iemand wel of niet mag wonen?

DUIZENDEN VLUCHTELINGEN IN DE BIJBEL

De Bijbel heeft duidelijke meningen over vluchtelingen, niet zonder goede redenen. Er zijn duizenden vluchtelingen in de Bijbel. Tel maar mee. Adam en Eva vluchten uit

Eden, Kaïn vlucht na zijn moordpartij. Noach vlucht voor de vloed, Abraham en zijn gezin vluchten naar en van Egypte. Abrahams gezin vlucht sowieso erg veel: neef Lot vlucht uit Sodom, zoon Ismaël vlucht de woestijn in, zoon Isaac vlucht naar het land van de Filistijnen, kleinzoon Jacob vlucht voor zijn broer Esau en later van zijn oom Laban. En dan Mozes die vlucht uit Egypte, een keer zonder zijn volk, een keer met heel zijn volk. Duizenden vluchtelingen, en dat was nog maar de eerste van de zesenzeftig boeken van de Bijbel. Op het eerste gezicht is het dan ook geen raadsel waarom God de Israëlieten zoveel wetten geeft over vluchtelingen. Als de kinderen van God al in het eerste boek van de Bijbel zoveel vluchten, dan lijkt het logisch dat hij tegen de Israëlieten zegt: ‘Iemand die als vreemdeling in jullie land verblijft, mag je niet onderdrukken. Behandel vreemdelingen die bij jullie wonen als geboren Israëlieten. Heb hen lief als jezelf, want jullie zijn zelf vreemdelingen geweest in Egypte. Ik ben de Heer, jullie God’ (Leviticus 19:33–34). Toch intrigeert het mij dat God dit gebod geeft. Want juist de Israëlieten weten wat het is om te vluchten voor hun leven en te moeten wonen in een vreemd land. Juist de Israëlieten weten hoe het is om een tweederangsburger te zijn. Juist de Israëlieten weten hoe het voelt als vluchteling en vreemdeling. Je zou verwachten dat de Israëlieten dit gebod niet nodig hadden.

/ MISSCHIEN BLIJKEN VLUCHTELINGEN ENGELN ...

PROBLEMEN DIE VLUCHTELINGEN MEENEMEN

Het is opmerkelijk dat de Bijbel, terwijl deze vaak ingaat op vluchtelingen, toch amper spreekt over de uitdagingen daarvan. De zorgen die een heel aantal Europeanen hebben over de toestroom van vluchtelingen, die zouden de Israëlieten toch ook moeten hebben gehad? Het enige wat de Bijbel zegt over vreemdelingen in het land, is dat zij, net als alle burgers, zich moeten houden aan de wetten. De Bijbel gaat niet in op de zorgen die we zouden moeten hebben voor het andere geloof dat meevlucht, de andere normen en waarden, de additionele economische druk, of de kosten van huisvesting. Sterker nog, de Israëlieten krijgen heel wat regels mee, om te verzekeren dat vluchtelingen niet hoeven verhonteren (zoals Leviticus 19:9–10). De Bijbel heeft geen oog voor de lasten die vluchtelingen het volk zouden kunnen bezorgen. De Bijbel spreekt alleen over hoe wij om moeten gaan met andere kinderen van God, uit een ander deel van zijn wereld. En, helaas, hoewel je zou verwachten dat de Israëlieten, ex-vluchtelingen immers, weten hoe ze om moeten gaan met vluchtelingen, vindt God het toch noodzakelijk hen eraan te herinneren dat ze moeten zorgen voor vluchtelingen.

JEZELF OF DE ANDER?

Het kan vreemd overkomen dat God het noodzakelijk vindt de Israëlieten te vertellen dat ze goed om moeten gaan met vluchtelingen. Het lijkt wel alsof het iets menselijks is, om eerder aan jezelf te denken dan aan de ander. Het lijkt wel alsof de Israëlieten, nu zij geen vreemdelingen meer zijn, nu zij een soort van eigen land hebben, allang vergeten zijn hoe het is om een vreemdeling in een vreemd land te zijn. Het lijkt wel alsof de Israëlieten nu net zo slecht omgaan met vreemdelingen in hun land, als de Egyptenaren met hen omgingen.

Jazzmany/Shutterstock.com

Het is dan ook niet vreemd dat Jezus, die predikt dat wij de ander moeten behandelen zoals we zelf behandeld willen worden, zich ook zorgen maakt om de vluchtelingen. Hij is natuurlijk ook vluchteling en vreemdeling. Als God in het lichaam van de mens, als baby zonder een plaats om te liggen, maar ook als kind gevlucht voor Herodes. Jezus weet wat het is om een vreemdeling te zijn.

ENGELN

Het leven en de woorden van Jezus over naastenliefde inspireren ook de schrijver van Hebréeën. In misschien wel de mooiste tekst over vreemdelingen, vluchtelingen en gastvrijheid schrijft hij: ‘Houd de onderlinge liefde in stand en houd de gastvrijheid in ere, want zo hebben sommigen zonder het te weten engelen ontvan-

/ JEZUS WEET WAT HET IS OM EEN VREEMDELING TE ZIJN

gen’ (Hebréeën 13:1–2). Hebréeën verwijst naar de oerverhalen van een tweetal vluchtelingen zelf: Abraham en Lot. Abraham die mannen ontving en hoorde dat hij een kind zou krijgen. De mannen bleken engelen. Lot die mannen ontving en hoorde dat hij zelf moest gaan vluchten. Ook deze mannen bleken engelen. Allebei waren ze gastvrij, niet omdat ze wisten wie ze ontvingen, maar omdat zij gastvrije mensen waren. Voor ons is dat misschien wel de meest inspirerende gedachte. Laten we vluchtelingen goed ontvangen. Want wie weet, misschien blijken ook zij engelen.

Ververidis Vasilis/Shutterstock.com